

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Gdańsk/Rzeczpospolita Obojga Narodów/Królestwo Polskie/Pomorze

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Bibliothecae Senatus Gedanensis

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Biblioteka Rady Miasta Gdańska przy Gimnazjum Akademickim

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Biblioteka Rady Miasta Gdańska przy Gimnazjum Akademickim (Bibliotheca Senatus Gedanensis) została założona w 1596 r. W jej zbiorach znajdował się m.in. bogaty księgozbiór, portrety uczonych i osobistości, zbiory graficzne, przyrządy naukowe. W 1819 r. Zbiory zostały przeniesione do kościoła szpitalnego pw. św. Jakuba na Starym Mieście. Znaczna część księgozbioru przetrwała do dnia dzisiejszego i weszła do zbiorów Biblioteki Gdańskiej PAN

Daty działalności / zakres czasowy:

1596 - 1819

Dostępność

pełna

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

--

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		1596: Gdańskie Gimnazjum Akademickie w budynkach dawnego klasztoru franciszkanów, ul. Toruńska
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		Otwarta w środę i sobotę od godz. 14.00-16.00
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

--

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Założona jako biblioteka miejska oraz na potrzeby uczniów i profesorów Gimnazjum Akademickiego w Gdańsku
--

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Biblioteka gimnazjalna i miejska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

--

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Daniel Asaricus (1550— 1606), organizator i faktyczny twórca książnicy. Adrian Engelke - bibliotekarz ok. 1660, uporządkował układ książek i sporządził indeksy Chrystian Schroder - bibliotekarz, późniejszy burmistrz Gdańska

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

--

Szczegółowa historia instytucji

1596 otwarcie Biblioteki Rady Miasta Gdańska przy Gimnazjum Akademickim 1756 powiększenie siedziby biblioteki 1819 przeniesienie zbiorów do budynku kościoła szpitalnego pw. św. Jakuba na Starym Mieście

W 1591 r. Jan Bernard Bonifacio, markiz Orii, uchodząc przed prześladowaniami religijnymi cesarza Karola V osiedlił się w Gdańsku, podarował Radzie Miasta Gdańska część swojego bogatego księgozbioru, ocalonego z rozbitego okrętu, w zamian za mieszkanie i utrzymanie. Bibliotekę umieszczono w znajdującym się w dawnym budynku klasztoru franciszkanów Gimnazjum, od 1580 r. Gimnazjum Akademickie.

Bibliotheca Senatus Gedanensis została otwarta w 1596 r., akt fundacyjny podpisał m. in. burmistrz Jan von der Linde. Zgodnie z treścią dokumentu, zbiory utworzono aby "(...) ocalić i zachować nietknięte, w celu przekazania potomnym, różne teksty świętych komentarzy do wszystkich części tak Starego jak i Nowego Przymierza, a także dzieł innych sztuk i nauk, przesławne świadectwa naszej wiedzy; jak również znamienite pisma uczonych, zarówno współczesnych, jak i wybitnych dawnych autorów, którym bądź to ludzka niedbałość i złe postępowanie, bądź też niesprawiedliwość ze strony czasu pogrążającego wszystko w niepamięć, może przynieść zagładę".

Ze zbiorów mogli korzystać zarówno profesorowie, uczniowie, jak i mieszkańcy miasta. Biblioteka szybko się rozrastała dzięki licznym ofiarodawcom, wśród których dominowali gdańszczanie, niektóre dary pochodziły od miejscowych i zagranicznych kolekcjonerów. Zbiory zajmowały cztery przestronne sale, w 1756 r. dodano piątą dawnego auditorium anatomicum. W 1819 r. ze względu na zawilgocenie murów, bibliotekę przeniesiono do

kościół szpitalny pw. Św. Jakuba na Starym Mieście, ul. Łagiewniki. Znaczna część księgozbioru przetrwała do dnia dzisiejszego i weszła do zbiorów Biblioteki Gdańskiej PAN.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1596: humanistyczny księgozbiór (ok. 1140 dzieł) Jana Bernarda Bonifacio, markiza Orii, dawna kolekcja ksiąg z franciszkańskiego klasztoru w Gdańsku

1597: biblioteki prywatne: teologa Aleksandra Glasera, prawnika Henryka Lemke, historyka Kaspra Schütza

1650: dwa globusy

1657-1659: dary Heveliusa m. in. dzieła Platona

1674: Biblia niemiecka, drukowana w Lubece w 1494 r. (burmistrz Jerzy z Boemeln)

do 1700: ponad 12 tys. tomów

do 1800: ok. 26 tys. Tomów, w tym kolekcje: Korduli Feldstette, Elisabeth Brandes, Jerzego Knophiusa, Walentego Schlieffa, Krzysztofa Celestyna Mrongowiusa

Zbiory graficzne: luźne ryciny, albumy ze sztychami, rysunki;

Z zachowanych opisów wynika, że w zbiorach znajdowały się portrety uczonych i osobistości gdańskich przyrządy matematyczne, przyrodnicze, eksponaty takie jak ludzkie szkielety, kolekcja rękopisów, wśród których spotyka się zabytki sięgające X-XI w., a także tabliczki woskowe, liście palmowe, dyplomy, kodeksy pergaminowe, kroniki, sztambuchy, muzykalia, listy, teksty naukowe i literackie, mapy, plany, atlasy, dzieła kartograficzne i globusy, pochodzące z XVI-XVIII w. Do najcenniejszych zabytków należały inkunabuły: Ars minor Aeliusa Donata wytłoczone w Gdańsku w 1498 r. i Breviarium Plocense w edycji weneckiej z 1498 r.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Drogą zapisów i darów bogatych mieszczan i kolekcjonerów miejscowych oraz zagranicznych.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

1596 - podstawę i początek Biblioteki stanowił humanistyczny księgozbiór (ok. 1140 dzieł) Jana Bernarda Bonifacio, markiza Orii oraz dawna kolekcja ksiąg z franciszkańskiego klasztoru w Gdańsku.

Jana Bernarda Bonifacio, ur. 10 kwietnia 1517 roku w Neapolu, w rodzinie zamożnego patrycjusza. Otrzymał bardzo staranne wykształcenie. Studia oraz otoczenie wyzwoliły w nim sympatię do kultury renesansowej a zwłaszcza humanistycznej, czego wyrazem była rozbudzona pasja bibliofilska. Gromadził dzieła o wysokiej wartości naukowej i artystycznej z zakresu teologii, prawa, medycyny, filozofii, gramatyki, matematyki i astrologii. Znalazły się tam pisma wybitnych autorów antycznych, renesansowych i reformacyjnych, w wykwintnych edycjach znakomitych oficyn włoskich, francuskich, niderlandzkich i niemieckich.

1597 - biblioteki prywatne: teologa Aleksandra Glasera, prawnika Henryka Lemke, historyka Kaspra Schütza.

1650 - dwa globusy

1657-1659 Heveliusz ofiarował m. in. dzieła Platona

1674 - burmistrz Jerzy z Boemeln - Biblia niemiecka, drukowana w Lubece w 1494 r.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

--

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

--

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Po 1596: Biblioteka znajdowała się w budynku dawnego klasztoru franciszkanów, zajmowała cztery przestronne, sklepione gwieździste sale, w każdej znajdowały się stoły i ławy pokryte sukniem, w czterech kolorach, trzy: biały, czerwony i żółty nawiązywały do herbu Gdańska i były przeznaczone dla profesorów, czwarty pokój - zielony dla studentów. Na przyściennych półkach znajdowały się książki, nad drzwiami łączącymi sale znalazły się portrety uczonych i dostojników miejskich, na posadzce globusy. W krużganku nad drzwiami umieszczono wyobrażenia Żurawia i Sowy, symbolizujące czuwanie i studia. Nad nimi widniał napis "Biblioteka lekarstwo dla duszy".

Wystawy czasowe

--

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Daniel Asaricus, *Index Librorum*, 1596

1655-1661-protobibliotekarz Adrian Engelcke, sporządził katalog działowy: *Catalogus universalis Bibliothecae Senatus Gedanensis in suasclasses distributus*.

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

K. Podlaszewska, *Notitia Bibliothecae Thorunensis Piotra Jaenichiusa z 1723 R. Przyczynek do dziejów biblioteki gimnazjum toruńskiego*, seria: „Zeszyty naukowe UMK w Toruniu”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, z. 13, Nauki o książce, t. 3, 1965, s. 3-41

Z. Nowak, *BIBLIOTHECA SENATUS GEDANENSIS 1596—1996*, Przegląd Biblioteczny 1996 (1), s. 13-26.

H. Widacka, *Bibliotheca Senatus Gedanensis*:

https://www.wilanow-palac.pl/bibliotheca_senatus_gedanensis.html

Gdańskie Gimnazjum Akademickie, t. 1-4, Gdańsk 2008; t. 5 Gdańsk 2011.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Samuel Schelwig, *De incrementis bibliothecae Gedanensis Epistola et Commentatio*, 1677

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Małgorzata Wawrzak

Data sporządzenia karty:

18. 03. 2020

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	